

AKCIJSKI NAČRT ZA IZVAJANJE
STRATEGIJE REPUBLIKE SLOVENIJE ZA ZDRAVJE
OTROK
V POVEZAVI Z OKOLJEM
2012–2020

Uvod

Za zdravo življenjsko okolje smo odgovorni vsi: posamezniki, pravni subjekti, ki opravljajo kakršno koli dejavnost, lokalne skupnosti in država. Vsak lahko in mora prispevati svoj delež in se odgovorno obnašati do okolja, ki "smo ga prejeli na izposajo od kasnejših rodov", kot je bilo zapisano. Tudi za zmanjšanje izpostavljenosti nekaterim dejavnikom okolja, na primer, hrupu lahko veliko naredimo sami. Obenem pa je treba sprejeti tudi ustrezno zakonodajo in izvajati ukrepe za izboljšanje stanja ter preprečevanje novih bremen.

Svetovna zdravstvena organizacija za območje evropske regije je na svoji 4. ministrski konferenci 25. junija leta 2004 v Budimpešti sprejela zavezo za pripravo strategije in akcijskega načrta za zdravje otrok in mladostnikov v povezavi z okoljem. Leta 2010 je bila v Parmi na 5. ministrski konferenci sprejeta Parmska deklaracija o okolju in zdravju. Ta je določila glavne prednostne cilje, ki naj bi jim države sledile. Na tej podlagi je Vlada Republike Slovenije sprejela Strategijo za zdravje otrok in mladostnikov v povezavi z okoljem 2012–2020 (http://www.mz.gov.si/uploads/media/strategija_zdravje_otrok_040212.pdf), s sklepom št. 18100-1/2011/4 z dne 1. 12. 2011. Strategijo je pripravila Medresorska delovna skupina državnih sekretarjev za izvajanje zavez 5. ministrske konference o okolju in zdravju otrok evropske regije Svetovne zdravstvene organizacije 2010.

Na podlagi te strategije je bil izdelan akcijski načrt, ki opredeljuje konkretne naloge resorjev in deležnikov do leta 2020.

V akcijskem načrtu so zajete aktivnosti, ki bodo lahko pripomogle k zmanjšanju pomembnih¹ javnozdravstvenih problemov otrok in mladostnikov.

Pristojni resorji bodo za izvajanje akcijskega načrta zagotovili potrebna sredstva, kot je to določeno v zgoraj navedenem sklepu Vlade Republike Slovenije.

¹ Pomemben javnozdravstveni problem ima vse ali večino naslednjih značilnosti:

- prizadene veliko število ljudi ali ima potencial, da se hitro razširi,
- na njegov začetek ali potek zelo vplivajo družbeni vplivi,
- predstavlja velik delež v umrljivosti ali manjši zmožnosti prebivalstva, posebno v mlajših starostnih skupinah (delovno aktivnem prebivalstvu),
- negativno vpliva na potomstvo,
- povzroča dolgotrajne učinke na zdravje (kronične bolezni),
- z njim so povezani veliki neposredni ali posredni stroški.
- nanj je mogoče vplivati z javnozdravstvenimi ukrepi (vključno z ukrepi v pristojnosti drugih resorjev).

Prednostni cilj 1: Zagotavljanje zdravja prebivalcev z izboljšanjem dostopa do varne pitne vode ter ustreznega ravnanja s komunalnimi odpadnimi vodami

REZULTATI	AKTIVNOSTI	NOSILEC ² in sodelujoči	LETO IZVEDBE	UTEMELJITEV	KAZALNIKI	Z. ŠT.
Uveljavitev Protokola voda in zdravje za razvoj integriranih politik o upravljanju vodnih virov in reševanje izzivov glede voda, in sodelovanje vseh pristojnih resorjev.	Ratifikacija Protokola voda in zdravje.	MZ, MOP, NVO, NLZOH, NIJZ lokalna skupnost	2016–2017	Protokol je pomemben pravni instrument Svetovne zdravstvene organizacije, ratifikacija protokola v državah članicah pomeni implementacijo politike javnega zdravja SZO. Slovenija je aktivna članica SZO in njena ratifikacija pomembna tudi za ostale države kot primer dobre prakse. Slovenija je protokol podpisala leta 1999 v Londonu. Vključitev specifičnih ciljev za otroke in mladostnike v nacionalne ukrepe za izvajanje Protokola voda in zdravje ter zagotovitev njihove izvedbo.	Sprejet zakon o ratifikaciji Protokola o vodi in zdravju.	1
Večja dostopnost do varne pitne vode in ustrezno urejenega sistema za ravnanje s komunalnimi odpadnimi vodami tako doma kot v vzgojno izobraževalnih zavodih in rekreacijskih centrih.	Določitev vodovarstvenih območij in spodbujanje izvajanja ukrepov na vodovarstvenih območjih za zaščito vodnih virov ter prilagoditev dejavnosti na teh območjih ² . Dvig ozaveščenosti vseh deležnikov in uporabnikov o pomenu ohranjanja naravnih virov pitne vode.	MOP, MZ - NIJZ, lokalna skupnost	2015–2020	Na velikih oskrbovalnih območjih je pitna voda praviloma dobre kakovosti. Kakovost pitne vode v celoti ni znana za okoli 148.000 (7 %) prebivalcev Slovenije, kar pomeni, da je ta voda lahko stalno mikrobiološko onesnažena, in je tveganje za zdravje otrok. V letu 2013 je bilo 16,2 % mikrobiološko neskladnih vzorcev, 4,3 % zaradi E.coli. Delež neskladnih vzorcev močno pada z velikostjo oskrbovalnih območij: v razredu s 50–500 prebivalci je bilo mikrobiološko neskladnih 30,5 % vzorcev, zaradi E. coli pa 10,4 %. Fekalna onesnaženost (prisotnost E. coli v vzorcu) je bila ugotovljena pri rednih preskusih v 124 (14 %) od 886 oskrbovalnih območij, ki so oskrbovala skupaj 184.000 uporabnikov. Od kemijskih parametrov, za katere so mejne vrednosti določene na podlagi tveganja za zdravje ljudi, je bilo preseženim koncentracijam nitratov izpostavljenih okoli 3.000 uporabnikov, pesticidom pa okoli 22.000 uporabnikov, predvsem v severovzhodni Sloveniji.	Delež vodnih virov, kjer je uveljavljen vodovarstveni režim (sprejeti ukrepi za zaščito vode). Vključitev aktivnosti ozaveščanja o pomenu ohranjanja narave za zagotavljanje kakovostne pitne vode v letne programe dela izvajalcev javne službe ohranjanja narave.	2
	Povezljivost zbirk podatkov o kakovosti pitne vode in podzemne vode.	MZ - NIJZ, NLZOH,	2015–2020	MOP-ARSO in MZ zagotavljata monitoring podzemne in pitne vode (nosilec programa monitoringa podzemne vode potrebuje za oceno stanja in predpisano poročanje tudi podatke o pitni vodi). Lokalna skupnost in upravljavci sistemov za	Povezljivost podatkovnih zbirk o vodah.	3

² Vsebinska je vključena tudi v Operativni program oskrbe s pitno vodo za obdobje 2007–2013, ki postavlja za cilj zagotovitev oskrbe z varno pitno vodo in zmanjšanje deleža prebivalcev z lastno oskrbo (MOP, 2006).

Prednostni cilj 1: Zagotavljanje zdravja prebivalcev z izboljšanjem dostopa do varne pitne vode ter ustreznega ravnanja s komunalnimi odpadnimi vodami

REZULTATI	AKTIVNOSTI	NOSILECI in sodelujoči	LETO IZVEDBE	UTEMELJITEV	KAZALNIKI	Z. ŠT.
		MOP - ARSO, lokalna skupnost		oskrbo s pitno vodo pa izvajajo posebni monitoring kakovosti pitne vode.		
	Izvajanje ukrepov za gospodarno in varno rabo zajetij za pitno vodo, za zagotavljanje rezervnih zmogljivosti in varnega obratovanja javnih vodovodov in zmanjševanje vodnih izgub.	Lokalna skupnost oz. izvajalec javne službe, MZ - NIJZ, lokalna skupnost	2015–2020	Kakovost pitne vode v celoti ni znana za okoli 148.000 (7 %) prebivalcev Slovenije, kar pomeni, da je ta voda lahko stalno mikrobiološko onesnažena, in je tveganje za zdravje otrok. V obdobju 2002–2012 je bilo skupno 15 hidričnih izbruhov (0–3 na leto). Skupno je zbolelo 1094 ljudi, od tega je bil 13-krat vzrok sistem za oskrbo s pitno vodo (970 zbolelih), drugi vzroki: hišno vodovodno omrežje in taborjenje. Sistemi, pri katerih je bil ugotovljen vzrok za hidrični izbruh v obdobju 2002–2012, so v letu 2013 oskrbovali od 50 do 85.000 oseb.	Število izvedenih ukrepov.	4
	Zagotavljanje čiščenja odpadnih voda z zagotavljanjem ustreznega zbiranja, odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih voda ter graditvijo čistilnih naprav s pripadajočim kanalizacijskim omrežjem.	Lokalna skupnost	2015–2020	Vsako leto je veliko prijavljenih okužb zaradi gastroenterokolitisov neznane etiologije (okoli 15.000 prijav v letu 2011 – skoraj vsi okuženi so bili otroci do 15. leta starosti), po Zakonu o nalezljivih boleznih. http://www.ivz.si/gradiva_nalezljive_bolezni	Delež očiščenih odpadnih vod.	5
	Izboljšanje dobre higienske prakse za ranljive skupine (Romi, begunci, ekonomski migranti, gradbeni delavci in preostala ekonomska migracija ter drugi).	Lokalna skupnost in Urad za narodnosti	2015–2020	Izvajanje človekovih pravic do dostopa do pitne vode in ustreznega ravnanja z odpadnimi vodami za ranljive skupine (Romi, begunci, ekonomski migranti, gradbeni delavci in preostala ekonomska migracija ter drugi). Izvajanje Nacionalnega programa ukrepov za Rome Vlade Republike Slovenije za obdobje 2010-2015.	Izvedeni ukrepi za to področje.	6
	Dvig ozaveščenosti vzgojiteljev, učiteljev, otrok in staršev o pomembnosti	MZ - NIJZ, MK,	2015–2020	Spletna stran ARSO prikazuje kazalnike o problematiki pitne vode. Kazalniki okolja (http://kazalci.arsso.gov.si/): Dostop do varne pitne vode, Kakovost pitne vode,	Obseg in rezultati ozaveščanja.	7

Prednostni cilj 1: Zagotavljanje zdravja prebivalcev z izboljšanjem dostopa do varne pitne vode ter ustreznega ravnanja s komunalnimi odpadnimi vodami

REZULTATI	AKTIVNOSTI	NOSILEC in sodelujoči	LETO IZVEDBE	UTEMELJITEV	KAZALNIKI	Z. ŠT.
	kakovosti pitne vode in ustreznih higienskih navad za zdravje.	MOP, MIZŠ,		Hidrični izbruhi (epidemije), Vode, Zdravje ljudi in ekosistemov. Koristne informacije o problematiki pitne vode so tudi na spletnih straneh NIJZ (http://www.ivz.si/): Pitna voda, Človek, voda in zdravje.		
Razširitev nadzora nad kakovostjo kopalnih voda na vsa mesta v Sloveniji, kjer število kopalcev zadošča kriterijem za določitev območja.	Določitev minimalnih higienskih zahtev za kopalno vodo v bazenih z naravnim biološkim čistilnim sistemom.	MZ - NIJZ, MOP, MORS	2015– 2016	V Sloveniji imamo nekaj kopališč z "biološkimi bazeni", ki uporabljajo tehnologijo za pripravo kopalne vode, ki temelji izključno na naravnem biološkem čistilnem sistemu, brez uporabe umetnih metod čiščenja in dezinfekcije. Predpisi za kopalno vodo v bazenih in na površinskih vodah (reke, jezera, morje) ne predvidevajo bazenov z naravnim biološkim čistilnim sistemom, zato je treba to področje urediti.	Sprejet predpis oz. sprememba pravilnika, ki ureja kopališča in kopalno vodo v bazenih.	8
	Določitev kopalnih voda na površinskih vodah in (izvajanje monitoringa kopalnih voda na površinskih vodah), izvajanje monitoringa in obveščanje javnosti (informacijske table).	MOP - ARSO, lokalna skupnost	2015– 2020	Uredba o upravljanju kakovosti kopalnih voda (Uradni list RS, št. 25/08) je podlaga za izvajanje ukrepov za zagotavljanje kakovosti kopalnih voda. Da bi se omogočalo varno kopanje, je treba med drugim določiti kopalne vode, jih označiti in na teh območjih izvajati monitoring ter obveščati javnost.	Kopalna mesta, ki so označena. Postavljene informacijske table.	9

Prednostni cilj 2: Zmanjševanje problema poškodb in debelosti prek varnega okolja, s telesno dejavnostjo in zdravo prehrano

REZULTATI	AKTIVNOSTI	NOSILEC in sodelujoči	LETO IZVEDBE	UTEMELJITEV	KAZALNIKI	Z. ŠT
Izvajanje ustreznih delov zavez, navedenih v Pariški deklaraciji petega srečanja na visoki ravni za Vseevropski program za promet, zdravje in okolje (THE PEP).	Spodbujanje občin pri uvajanju okoljskih con.	MOP - ARSO , Zainteresirane NVO - vsebinske mreže NVO za zdravje in okolje	2018–2020	Pariška deklaracija, katere osrednji moto je »City in Motion: People First!«, je bila sprejeta aprila 2014 na visokem ministrskem srečanju v Parizu. Deklaracija se zavzema za ureditev ljudem prijazne oblike trajnostnega prometa v mestih. S tem bo prispevala k trajnostnemu gospodarskemu razvoju, trajnostni mobilnosti in večji energetski učinkovitosti, zmanjšanju hrupa ter promociji politik in ukrepov s področja zdravih in varnih oblik prevoza. Pomemben del deklaracije je tudi vključevanje prometnih, zdravstvenih in okoljskih ciljev v prostorske načrte. Vzporedno s programom THE PEP je organizirano tudi omrežje TRA–Transport and Research Arena, in sicer tudi na nacionalni ravni. Spodbujanje delovanja omrežja v smislu povezovanja znanosti, politike in prakse je na področju prometa, zdravja in okolja ključnega pomena. Namen okoljske cone je zmanjšanje onesnaženosti zraka z delci, dušikovimi oksidi, cilj pa sprememba potovalnih navad občanov. Okoljska cona omejuje dostop v mestno središče osebnim in lahkim ter težkim tovornim vozilom. Izvajanje ukrepa je pogojeno s predpisom o označevanju vozil. Primer testne okoljske cone je že vzpostavila Mestna občina Maribor.	Število izvedenih ciljnih raziskovalnih projektov v okviru omrežja TRA. Priprava in izvajanje predpisa o označevanju vozil za potrebe delovanja okoljske cone in št. sprejetih celostnih prometnih strategij.	10
Izvajanje ukrepov prometne varnosti vključno z izobraževanjem in promocijo varnosti za otroke, starše, voznike in druge udeležence v prometu.	Promocija in nadzor nad uporabo varnostnih sredstev (uporaba čelade, odsevnikov, varnostnih pasov, otroških varnostnih sedežev) v prometu.	AVP, MZ - NIJZ , lokalna skupnost	2015–2020	Nacionalni program varnosti cestnega prometa 2013–2022 in izvedbeni akti urejajo vsebine aktivnosti. V okviru Nacionalnega programa varnosti cestnega prometa so načrtovane celoletne nacionalne akcije za najpogostejše dejavnike tveganja z opredeljenimi nosilci, časovnimi obdobji in aktivnostmi ter akcijskimi načrti (varnostni pas in otroški sedeži: maj in september, uporaba čelade: april, maj, september; pešci: oktober, februar). Pod vplivom zelo uspešnega programa Pasavček, ki ga izvaja AVP, se je od leta 2005 povprečno povečala stopnja pripetosti otrok s 53 % na 92 %, ostajajo pa problematične krajše vožnje v lokalnem okolju. Ker gre za dinamično ciljno skupino, je potrebno nenehno ozaveščanje.	Delež uporabe varnostnih sredstev, ugotovljen pri nadzoru.	11

Prednostni cilj 2: Zmanjševanje problema poškodb in debelosti prek varnega okolja, s telesno dejavnostjo in zdravo prehrano

REZULTATI	AKTIVNOSTI	NOSILEC in sodelujoči	LETO IZVEDBE	UTEMELJITEV	KAZALNIKI	Z. ŠT.
	Obveščanje, izobraževanje, ozaveščanje in nadzor nad vozniki motornih vozil glede uživanja alkohola, prepovedanih drog in drugih psihoaktivnih snovi ter zmanjševanje dostopnosti do teh zaradi večje varnosti otrok.	AVP, MZ - NIJZ	2015–2020	Delež povzročiteljev prometnih nesreč, ki so pod vplivom alkohola, v zadnjih letih upada sorazmerno z zmanjševanjem števila prometnih nesreč in se giblje okoli 10 %. Delež prometnih nesreč s smrtnim izidom, ki so jih povzročili alkoholizirani povzročitelji, se v zadnjih letih nekoliko znižuje, leta 2013 je delež znašal okoli 30 %. Alkoholiziranost povzročiteljev po starosti je najvišja v starostni skupini od 24 do 34 let. Največ prometnih nesreč pod vplivom alkohola se zgodi na cestah v naseljih in njihovi bližini (regionalne in lokalne povezave). V letu 2011 so bili kot dodatni ukrepi uvedeni tudi rehabilitacijski programi za kršilce, ki so vozili pod vplivom alkohola nad 0,52 mg alkohola/kg krvi. Nacionalna akcija Alkohol je v okviru NPVCP načrtovana v juniju, novembru, decembru vsako leto.	Delež povzročiteljev prometnih nesreč pod vplivom prepovedanih psihoaktivnih snovi.	12
	Obveščanje, izobraževanje, ozaveščanje in nadzor nad omejitvijo hitrosti ter uvedba ukrepov za umiritev prometa v neposredni okolici vzgojno-izobraževalnih ustanov.	AVP, MZI, MK, lokalna skupnost	2015–2020	Neprilagojena hitrost je eden izmed glavnih dejavnikov tveganja prometnih nesreč (v letu 2013 je 40 % vseh udeležencev umrlo v prometnih nesrečah, ki so nastale zaradi neprimerne oziroma neprilagojene hitrosti). Zaradi neprimerne oziroma neprilagojene hitrosti je na slovenskih cestah leta 2013 umrlo 49 oseb (ali 39 % vseh umrlih) in bilo hudo telesno poškodovanih 245 ljudi (ali 35 % vseh hudo telesno poškodovanih). Kar 44 % prometnih nesreč zaradi neprilagojene hitrosti se je zgodilo v naseljih, dodatnih 6 % na lokalnih cestah zunaj naselij. Nacionalna akcija Hitrost je načrtovana v maju, juniju, avgustu vsako leto.	Delež prometnih nesreč zaradi hitrosti.	13
	Nadgraditi (že vključene) vsebine prometne varnosti, spodbujanje trajnostne mobilnosti v redni učni program za VIZ.	MZI, MIZŠ, AVP	2015–2020	Nacionalni program varnosti cestnega prometa 2013–2022 in izvedbeni akti urejajo vsebine aktivnosti tega cilja. V okviru aktivnosti NPVCP so načrtovani priprava nadgradnje usposabljanja v programu za vožnjo kolesa, medpredmetno povezovanje vsebin prometne vzgoje, priprava strategije kulture in vzgoje v prometu v sistemu vzgoje in izobraževanja, usposabljanje učiteljev za izvajanje programov. Na državni ravni je potrebno pripraviti strategijo za izvedbo mreže varnih peš in kolesarskih poti, ki je hkrati tudi šolska mreža peš in kolesarskih poti.	Izdelano nadgrajeno gradivo prometne varnosti. Izdelan izvedbeni program. Vključitev v VIZ.	14

Prednostni cilj 2: Zmanjševanje problema poškodb in debelosti prek varnega okolja, s telesno dejavnostjo in zdravo prehrano

REZULTATI	AKTIVNOSTI	NOSILEC in sodelujoči	LETO IZVEDBE	UTEMELJITEV	KAZALNIKI	Z. ŠT.
	Razvijati in razširiti programe promocije varnosti v prometu v zdravstveno-vzgojni program v šolah za bodoče starše, ki se prenavlja v okviru projekta Skupaj za zdravje.	MZ - NIJZ, AVP	2015–2020	V okviru projekta Prva vožnja, varna vožnja se v okviru šol za bodoče starše izvaja ozaveščanja in informiranje o pravilni uporabi otroških varnostnih sedežev med vožnjo. Uporaba varnostnega pasu je eno izmed prednostnih področij varnosti v okviru NPVCP. Cilj: nič mrtvih in hudo telesno poškodovanih otrok v prvem življenjskem obdobju. V akciji Prva vožnja, varna vožnja za spodbujanje uporabe otroških varnostnih sedežev že iz porodnišnice z zagotavljanjem strokovne podpore, demonstracijskih naprav in otroških varnostnih sedežev v okviru porodnišnic po Sloveniji. Predavanja potekajo v okviru porodnišnic in zdravstvenih domov. To delo je stalno, zahteva stalni razvoj in nadgradnjo ter poenotenje na ravni države. Projekt Skupaj za zdravje (nosilec NIJZ) bo dal izhodišča za spremembe na področju preventivnega zdravstvenega varstva na primarni ravni in se med drugim osredotoča tudi na razvoj pristopov v preventivnem zdravstvenem varstvu. V ospredju bodo novi pristopi na področju preventivnega zdravstvenega varstva otrok in mladostnikov, vključno z vzgojo za zdravje za otroke, mladostnike, nosečnice in starše.	Izdelano zdravstveno-vzgojno gradivo za starše. Število šol za starše, ki izvajajo poenoteni program.	15
	Spremljanje in posodabljanje programov v šolah za voznike in voznike začetnike (npr. vključevanje tvegane vožnje pod vplivom alkohola).	MZI, AVP, MZ - NIJZ, NVO	2015–2020	V okviru Nacionalnega programa varnosti cestnega prometa so mladi vozniki (od 15 – 24 let starosti) obravnavani kot posebna prednostna ciljna skupina. Temeljni cilj: zmanjšati število umrlih mladih voznikov za 50 % oz. v letu 2022 ne sme umreti več kot 8 mladih voznikov. Število hudo telesno poškodovanih in umrlih mladih voznikov (15 – 24 let) se je v obdobju 2001 - 2013 zmanjšalo. V letu 2001 je v prometnih nesrečah umrlo 39 mladih voznikov, v letu 2013 pa 12.	Rednost posodabljanja programa glede na potrebe.	16
	Kontinuirano informiranje in ozaveščanje javnosti glede problema poškodb otrok v cestnem prometu; oblikovanje pozitivnih stališč o prometni varnosti.	MZI, AVP, MZ - NIJZ, MK	2015–2020	Prometne nesreče so po SZO glavni razlog umrljivosti otrok in mladostnikov. Otroci so v prometnih nesrečah udeleženi najpogosteje kot potniki v vozilih (pribl. 40 % od 0 do 14 leta starosti), kot pešci (pribl. 30%) ter kot kolesarji (pribl. 15%). V okviru NPVCP je zastavljen cilj Vizije 0 = torej nič mrtvih in hudo poškodovanih otrok v prometu ter predvidene aktivnosti prometne vzgoje na različnih ravneh izobraževanja in vzgoje.	Nabor in št. promocijskega gradiva in drugih orodij za ozaveščanje.	17

Prednostni cilj 2: Zmanjševanje problema poškodb in debelosti prek varnega okolja, s telesno dejavnostjo in zdravo prehrano

REZULTATI	AKTIVNOSTI	NOSILEC in sodelujoči	LETO IZVEDBE	UTEMELJITEV	KAZALNIKI	Z. ŠT.
Upoštevanje potreb otrok in zagotavljanje varnosti otrok pri načrtovanju in oblikovanju ustanov, stanovanj, institucij za zdravstveno varstvo ter v načrtih mobilnosti in prometne infrastrukture. Zagotavljanje varnosti proizvodov.	Zagotavljanje varnosti pred zastrupitvami: – izvedba kampanje ozaveščanja ljudi glede shranjevanja zdravil; – analizirati stanje ureditve otrokom varnega pakiranja zdravil v državah EU; – priprava predloga za oblikovanje določbe za ovojnino, varno za otroke, na evropskem nivoju za nadgradnjo evropske zakonodaje.	JAZMP, MZ - NIJZ, URSK, LZ	2015– 2017	Med zunanjimi vzroki so zastrupitve četrti vzrok za hospitalizacijo otrok, starih 0-6 let. V letih 2008–2012 je bilo hospitaliziranih 272 otrok (0–6 let), od teh 43 % oziroma 118 zaradi zastrupitev z zdravili (sedativno-hipnotična zdravila, analgetiki, antipiretiki, zdravila, ki delujejo na srce in žilje, diuretiki), 1 pa je umrl v letih 2007–2012. Najbolj so ogroženi otroci v starosti 1–3 leta (vir: NIJZ). Predpis, ki ureja obe področji: otrokom varno embalažo za kemikalije in zdravila imajo Avstrija, Anglija, Nemčija, Madžarska, Islandija, Italija, Poljska, Škotska, Španija, Švedska, Wales (vir: ECSA – Evropska zveza za varnost otrok, European Child Safety Alliance).	Izvedena kampanja ozaveščanja ljudi in analiza stanja. Sprejet predlog na evropskem nivoju za nadgradnjo evropske zakonodaje. Sprejeti predpisi.	18
	Spodbujanje uporabe in nadzor ustreznosti detektorjev ogljikovega monoksida. Vključitev vidika nevarnosti zastrupitve z ogljikovim monoksidom v pripravo standardov za proizvode.	MOP, MGRT, UKCLJ- CZ	2015– 2020 2015– 2017	Zaradi zastrupitev z ogljikovim monoksidom je umrlo 5 otrok in mladostnikov (2007–2012), hospitaliziranih pa jih je bilo 52 (2008–2012) (vir: NIJZ). V prostoru s kurilnimi napravami odvisnimi od zraka v prostoru je treba CO-senzorje namestiti najpozneje do 1. januarja 2017 (11. člen). Ta zahteva je opredeljena v Pravilniku o zahtevah za vgradnjo kurilnih naprav (Uradni list, št. 100/13), kjer je vključena zahteva za namestitev CO-senzorja, če se v bivalni prostor vgradi naprava na trdno gorivo (4. člen).	Sprejeti standardi za proizvode glede ogljikovega monoksida.	19
	Zagotavljanje varnosti pred zadužitvami in zadavitvami prek varnih proizvodov, s katerimi prihajajo v stik otroci (npr. senčila, vrvce in vezalke pri otroških oblačilih oz. obutvi).	MGRT, TIRS, MZ - NIJZ, ZIRS, MK	2015– 2017	Med zunanjimi vzroki so zadužitve in zadavitve tretji glavni vzrok za smrt otrok, starih 0–6 let. V letih 2007–2012 so umrli 4 otroci (0–6 let), v letih 2008–2012 pa jih je bilo hospitaliziranih 79 (vir: NIJZ).	Sprejeti predpisi in objavljeni standardi. Obseg in rezultati nadzora.	20

Prednostni cilj 2: Zmanjševanje problema poškodb in debelosti prek varnega okolja, s telesno dejavnostjo in zdravo prehrano

REZULTATI	AKTIVNOSTI	NOSILEC in sodelujoči	LETO IZVEDBE	UTEMELJITEV	KAZALNIKI	Z. ŠT.
	Zagotavljanje varnosti pred opeklinami: –izdelava in redna javna predstavitev priporočil in ozaveščanje o pomenu in vzdrževanju zaščite pred ognjem (detektorji dima) in preprečevanju previsoke temperature vode v stanovanjskih objektih; –zagotavljanje varnosti proizvodov, s katerimi prihajajo v stik otroci (npr. spalno okolje, kopanje, igranje itd.) in izvajanje nadzora.	MOP, MGRT, MK, MZ - NIJZ, UKCLJ - CZ, ZIRS, TIRS	2015– 2017	Zakonodaja ne predvideva obveznih detektorjev dima v zasebnih stanovanjskih objektih niti najvišje dovoljene temperature vode iz vodovodne pipe v zasebnih stanovanjskih objektih niti detektorjev ogljikovega monoksida. Ne glede na to, se v primerih dobre prakse (nekateri občine) že izvajajo preventivni ukrepi v neprofitnih stanovanjih. Zaradi izpostavljenosti dimu in ognju je bilo v letih 2008–2012 hospitaliziranih 65 otrok in mladostnikov, 2 sta umrla v letih 2007–2012. V dveh tretjinah primerov so se poškodbe zgodile doma (vir: NIJZ). Predpis o obvezni uporabi detektorjev za dim v javnih in zasebnih objektih imajo Finska, Francija, Islandija. (vir:NIJZ). Zaradi oparin z vročimi tekočinami, snovmi in predmeti je bilo v letih 2008–2012 hospitaliziranih 393 otrok in mladostnikov, med njimi 328 zaradi vročih tekočin in hrane. Od tega je bilo 55 primerov posledica oparin zaradi vroče tekoče vode. Med zunanjimi vzroki so oparine peti glavni vzrok za hospitalizacijo otrok, starih 0-6 let, najbolj pa so ogroženi otroci od 1-3 leta (Vir: NIJZ). Predpis o najvišji dovoljeni temperaturi vode iz vodovodne pipe v zasebnih objektih ima Islandija (vir: ECSA).	Sprejeta priporočila in objavljeni standardi. Obseg in rezultati nadzora. Obseg in rezultati ozaveščanja.	21
	Zagotavljanje varnosti pred utopitvami: – obvezna ograditev zasebnih bazenov; – zagotavljanje varnosti proizvodov (npr. samostojni bazeni, pripomočki za plavanje, pripomočki za kopanje) in izvajanje nadzora; – uporaba rešilnih jopičev na plovilih na vodi.	MZI, MOP, MORS, MGRT, TIRS	2015– 2017 2015– 2020 2016– 2017	Med zunanjimi vzroki so utopitve drugi glavni vzrok umrljivosti otrok, starih 0–6 let. V letih 2007–2012 je zaradi utopitve umrlo 5 otrok, v letih 2008–2012 pa je bilo hospitaliziranih 25 otrok, ki so se skoraj utopili. Od tega je bilo 17 hospitalizacij zabeleženih zaradi utopitve v bazenih (vsi v zasebnih bazenih) in 5 hospitalizacij zaradi padca v vodo v naravi. Najbolj so ogroženi otroci, stari od 1–3 leta (vir: NIJZ). Predpis o obvezni ograditvi zasebnih bazenov imajo Bolgarija, Francija, Islandija, Italija, Litva, Norveška, Švedska (vir: ECSA). Obvezna ograditev bazenov s spremembo Pravilnika o tehničnih ukrepih in zahtevah za varno obratovanje kopališč in za varstvo pred utopitvami na kopališčih (Uradni list RS, št. 56/2006, 84/2007). Predpis o obvezni uporabi rešilnih jopičev na vodi za otroke imajo Bolgarija, Irska, Latvija, Poljska (vir: ECSA).	Sprejeti predpisi in objavljeni standardi. Obseg in rezultati nadzora.	22

Prednostni cilj 2: Zmanjševanje problema poškodb in debelosti prek varnega okolja, s telesno dejavnostjo in zdravo prehrano

REZULTATI	AKTIVNOSTI	NOSILEC in sodelujoči	LETO IZVEDBE	UTEMELJITEV	KAZALNIKI	Z. ŠT.
	Zagotavljanje varnosti vseh javnih igrišč in izvajanje nadzora: -ureditev zakonodaje glede zahtev za varnost igrišč na javnih površinah; -posodobitev pravilnika o sanitarno higienskih pogojih, ki jih morajo izpolnjevati prostori osnovnih šol.	Lokalna skupnost, MIZŠ, MGRT, MOP, MZI, ZIRS	2015–2020 2016–2020	Področje varnosti igral in otroških igrišč je razdeljeno med različne resorje (gospodarstvo, šolstvo, lokalna samouprava). Na podlagi analiz predpisov in opravljenih nadzorov se ugotavlja, da je varnost igrišč v okviru vrtcev dobro urejena, prav tako področje, ki sodi v opravljanje gospodarskih dejavnosti (igrala na trgu, igrišča v okviru storitvenih dejavnosti – gostišča, turistične kmetije, trgovski centri) medtem ko igrišča v lasti občin še vedno niso zadovoljivo urejena. Prav tako niso urejena igrišča v šolah.	Sprejeti predpisi in objavljeni standardi Obseg in rezultati uradnega nadzora.	23
Izgradnja mreže strokovnjakov ter razviti in izvajani programi za preprečevanje poškodb oz. zastrupitev doma, v prostem času in pri športu.	Razvoj in izvajanje izobraževanja za zdravstveno osebje in delavce v vzgojno-izobraževalnih zavodih za preprečevanje poškodb/zastrupitev.	MZ - NIJZ, UKCLJ - CZ, MIZŠ	2015–2020	Programi svetovanja staršem s strani pediatra in programi obiskov na domu so dokazano uspešni in učinkoviti, priporoča jih tudi ECSA. Starši, zdravstveni in vzgojno izobraževalni zavodi so ključni nosilci zdravstvene vzgoje. Projekt Skupaj za zdravje (nosilec NIJZ) bo dal izhodišča za spremembe na področju preventivnega zdravstvenega varstva na primarni ravni in se med drugim osredotoča tudi na razvoj pristopov v preventivnem zdravstvenem varstvu. V ospredju bodo novi pristopi na področju preventivnega zdravstvenega varstva otrok in mladostnikov, vključno z vzgojo za zdravje za otroke, mladostnike, nosečnice in starše.	Izdelan program izobraževanja in izvedba.	24
	Razvoj in izvajanje zdravstveno-vzgojnih programov in svetovanja o preprečevanju poškodb/zastrupitev ter promocija vključevanja v tečaje prve pomoči (splošna javnost, zdravstvo na primarni ravni, v šolah za bodoče starše in na domu, VIZ).	MZ - NIJZ, MIZP, AVP, UKCLJ - CZ	2015–2020	Programi svetovanja staršem s strani pediatra in programi obiskov na domu so dokazano uspešni in učinkoviti, priporoča jih tudi ECSA. Starši, zdravstveni in vzgojno izobraževalni zavodi so ključni nosilci zdravstvene vzgoje. Projekt Skupaj za zdravje (nosilec NIJZ) bo dal izhodišča za spremembe na področju preventivnega zdravstvenega varstva na primarni ravni in se med drugim osredotoča tudi na razvoj pristopov v preventivnem zdravstvenem varstvu. V ospredju bodo novi pristopi na področju preventivnega zdravstvenega varstva otrok in mladostnikov, vključno z vzgojo za zdravje za otroke, mladostnike, nosečnice in starše.	Izdelan program svetovanja in izvajanje.	25

Prednostni cilj 2: Zmanjševanje problema poškodb in debelosti prek varnega okolja, s telesno dejavnostjo in zdravo prehrano

REZULTATI	AKTIVNOSTI	NOSILEC in sodelujoči	LETO IZVEDBE	UTEMELJITEV	KAZALNIKI	Z. ŠT.
	Vključitev vsebine preprečevanja poškodb/zastrupitev in prve pomoči v redni učni program za VIZ.	MIZŠ, MZ - NIJZ, UKCLJ-CZ	2015–2020	Poškodbe so glavni vzrok umrljivosti otrok in mladostnikov, zato je pomembno ozaveščanje otrok in promocija varnosti. Vzgojno izobraževalni zavodi so ključni nosilci zdravstvene vzgoje.	Učna orodja in izobraževanje za vzgojitelje in učitelje za vzgojno-izobraževalne ustanove.	26
	Razvoj in implementacija priporočil za ukrepanje ob nujnih stanjih v VIZ.	MZ - NIJZ, MIZŠ	2015–2020	Prva pomoč je ena od strategij za zmanjševanje bremena poškodb, saj vpliva na boljši izid po poškodbi. Analiza v vrtcih je pokazala, da je bilo nudenje prve pomoči neustrezno v skoraj polovici primerov poškodb otrok. (Vir: NIJZ) Priporočila za ukrepanje ob nujnih stanjih v vzgojno-izobraževalnih ustanovah zagotavljajo poenotenje strokovnih smernic in algoritmov za ravnanje pedagoškega osebja ob nujnih stanjih.	Izdelana priporočila za šole in posodobljena priporočila za vrtce.	27
Do leta 2020 vsem otrokom zagotovljen dostop do zdravega in varnega okolja v vsakodnevem življenju, v katerem bodo lahko pešali ali kolesarili do VIZ, kot tudi zelene površine, na katerih se bodo otroci lahko igrali, bili telesno dejavni in spletali socialne vezi.	Izvajanje ukrepov Nacionalnega programa športa v Republiki Sloveniji 2014-2023 in Resolucije o nacionalnem programu o prehrani in telesni dejavnosti za zdravje 2015-2025.	MIZŠ	2015–2020	Nacionalni program športa v Republiki Sloveniji 2014 - 2023 in Resolucija o nacionalnem programu o prehrani in telesni dejavnosti za zdravje 2015 - 2025 določata ukrepe za povečanje telesne dejavnosti.	Izvedeni ukrepi nacionalnega programa in resolucije.	28
	Promocija in izdelava mobilnostnih načrtov za VIZ in druge javne ustanove.	MZI, MZ - NIJZ, Lokalna skupnost, zainteresirane NVO - vsebinske mreže NVO za zdravje + okolje	2015–2020	Z mobilnostnimi načrti v javnih ustanovah se zagotavlja trajnostna mobilnost, ki prispeva k bolj zdravemu življenjskem slogu in je zgled drugim deležnikom, da bi posnemali tako prakso MZI v okviru svojih rednih delovnih obveznosti spodbuja občine pri izvajanju ukrepov trajnostne mobilnosti. Predstavniki MZI vodi nacionalno koordinacijo evropskega tedna mobilnosti (Sklep Vlade Republike Slovenije, št. 50102-2/2014/6, z dne 10. 4. 2014).	Delež VIZ in javnih zdravstvenih ustanov, ki imajo mobilnostne načrte. Izvajanje teh načrtov v praksi.	29

Prednostni cilj 2: Zmanjševanje problema poškodb in debelosti prek varnega okolja, s telesno dejavnostjo in zdravo prehrano

REZULTAT	AKTIVNOSTI	NOSILEC in sodelujoči	LETO IZVEDBE	UTEMELJITEV	KAZALNIKI	Z. ŠT.
Izvajanje Akcijskega načrta SZO za prehransko politiko (2014–2020), predvsem z izboljšanjem prehranske kakovosti šolskih obrokov in zagotavljanjem podpore lokalni pridelavi/proizvodnji hrane, kjer je tako mogoče zmanjšati vpliv na okolje in zdravje.	Izvajanje Resolucije o nacionalnem programu o prehrani in telesni dejavnosti za zdravje 2015-2025.	MZ - NIJZ, MIZŠ, MKGP	2015– 2020	Resolucija o nacionalnem programu o prehrani in telesni dejavnosti 2015-2025 določa ukrepe za zmanjšanje debelosti s telesno dejavnostjo in zdravo prehrano.	Izvedeni ukrepi resolucije.	30

Prednostni cilj 3: Preprečevanje bolezni z izboljšanjem kakovosti zraka zunaj in v zaprtih prostorih

REZULTATI	AKTIVNOSTI	NOSILEC in sodelujoči	LETO IZVEDBE	UTEMELJITEV	KAZALNIKI	Z. ŠT
Zmanjšanje izpostavljenosti ultradrobnim prašnim delcem in drugim snovem, posebno tistim, ki jih v okolje spuščajo industrija, promet in individualna kurišča, pa tudi prizemni ozon, da bi s tem zmanjšali pojav akutnih in kroničnih bolezni dihal ter bolezni srca in ožilja (v skladu s Smernicami SZO o kakovosti zraka, Okvirno direktivo 2008/50 o kakovosti zunanega zraka in čistejšemu zraku za Evropo in Konvencijo iz leta 1979 o onesnaževanju zraka na velike razdalje preko meja glede nadzora nad emisijami dušikovih oksidov ali njihovih čezmejnih tokov).	Spodbujanje občin, da javne objekte, kolesarske poti in bivalna naselja načrtuje v taki razdalji od obremenjenih prometnic, da emisije (hrup, izpušni plini) na teh območjih ne bodo presegali dovoljenih vrednosti in da bo zagotovljena najvišja možna prometna varnost.	MZ - NIJZ, MOP, MZ - NLZOH, lokalna skupnost	2015–2020	V Ljubljani živi v neposredni bližini ceste približno 50% prebivalstva, podobno je tudi v drugih krajih v Sloveniji. S pravilno umestitvijo objektov v prostor lahko preprečimo ali pripomoremo k zmanjšanju obolenosti za astmo in kroničnimi obolenji dihal. Z vidika zmanjšanja izpostavljenosti prebivalcev neposrednim izpustom iz prometa (predvsem delcem) in hrupu je smiselno občine spodbujati k tak prostorski umestitvi stanovanjskih objektov in kolesarskih stez, da obremenjevanje okolja ne bo škodljivo za zdravje ljudi in v tudi prometno varno. V okviru načrtov kakovosti zraka je v prometu ena od ključnih nalog prehod z individualnega motoriziranega prometa k JPP, peš hoji in kolesarjenju. V povezavi s tem je načrtovan ukrep širjenja kolesarskih mrež in njihova ureditev, vključno z možnostjo parkiranja koles. MZ se mora umestiti na seznam nosilcev urejanja prostora, ki dajejo smernice in mnenja k občinskim in medobčinskim aktom.	Sprejeti in uveljaviti splošne smernice za prostorsko načrtovanje s področja varovanja zdravja ljudi. Izvajanje načrtov kakovosti zraka.	31
	Spodbujanje občin k ozelenitvi mest, ureditvi kolesarskih stez, ureditvi dostopa s kolesi do javnih ustanov in podobno z uporabo okolju prijaznih vozil. Vključevanje rešitev trajnostne mobilnosti v prostorsko politiko.	MOP, MZI, MZ - NIJZ, NLZOH, lokalna skupnost	2015–2020	Pomemben vidik psihofizičnega zdravja je tudi ozelenitev mestnih središč. S tem zmanjšamo hrup v okolju, toplotno obremenitev, značilno za vroča poletja, izboljšamo kakovost zraka, omogočimo telesno dejavnost za zdravje, druženje otrok in mladostnikov ter medgeneracijsko druženje na prostem. V okviru večine načrtov kakovosti zraka je predvidena ozelenitev odprtih površin. MZ se mora umestiti na seznam nosilcev urejanja prostora, ki dajejo smernice in mnenja k občinskim in medobčinskim aktom.	Sprejeti in uveljaviti splošne smernice za prostorsko načrtovanje s področja varovanja zdravja ljudi. Izvajanje načrtov kakovosti zraka.	32
	Povezovanje zdravstvene in okoljske inšpekcije.	ZIRS, IRSOP	2015–2020	Za reševanje problematike, ki sodi v mejno področje okoljskega in zdravstvenega resorja, je treba vzpostaviti medresorsko in multidisciplinarno sodelovanje (npr. problem smradu, izpustov in drugih emisij, kjer je poleg okolja ogroženo tudi javno zdravje). Ustanovi se medresorska delovna skupina za usklajevanje odziva na dogodke, ki pomenijo tveganje za javno zdravje in okolje, da bi vsak vpleten organ lažje prepoznal svojo vlogo in v skladu z njo lahko tudi ukrepal.	Ustanovljena medresorska delovna skupina na ravni okoljskega in zdravstvenega inšpektorata RS.	33

Prednostni cilj 3: Preprečevanje bolezni z izboljšanjem kakovosti zraka zunaj in v zaprtih prostorih

REZULTATI	AKTIVNOSTI	NOSILEC in sodelujoči	LETO IZVEDBE	UTEMELJITEV	KAZALNIKI	Z. ŠT
Razširitev programov za spremljanje, nadzor in obveščanje, ki so povezani z uporabo goriv pri prevozu in v gospodinjstvih.	Spodbujanje občin k učinkovitejši rabi energije in uvajanju OVE (sonce, geotermalna energija, veter). Poostreitev nadzora nad individualnimi kurišči (in preprečevanje kurjenja odpadkov).	MOP, MZI, lokalna skupnost	2015– 2017	Rezultati ocenjevanja kakovosti zunanjega zraka kažejo preseganja dnevne mejne vrednosti delcev PM10, katerih glavni vir so v urbanih središčih male kurilne naprave. Te kot kurivo uporabljajo neustrezno pripravljeno lesno biomaso ali celo odpadke. Zato je pomembno spodbujanje občin k učinkovitejši rabi energije in uporabi večjega deleža obnovljivih virov energije. Pri stebru oskrbe s toplotno energijo so ključni projekti URE in OVE. V sprejetih odlokih o načrtih za kakovost zraka (za vseh sedem območij preseganj v Sloveniji: Mestna občina Ljubljana, Mestna občina Celje, Mestna občina Kranj, Mestna občina Maribor, Mestna občina Novo mesto, Zasavja, Mestna občina Murska Sobota) je predviden ukrep poostreitev nadzora nad malimi kurilnimi napravami glede kurjenja odpadkov v teh napravah.	Energetska učinkovitost in raba energije v gospodinjstvih. Raba obnovljivih virov energije.	34
	Nadgradnja sistema za spremljanje in napovedovanje kakovosti zraka za zmanjševanje izpostavljenosti ranljivih skupin prebivalstva z obveščanjem javnosti, lokalnih skupnosti, VIZ, bolnišnic ter domov za ostarele. Seznanjanje zainteresirane javnosti o stanju kakovosti zraka, vzrokih za morebitno čezmerno onesnaženost in o vplivih na zdravje in okolje.	MOP - ARSO, MZ - NIJZ, lokalna skupnost	2015– 2018	Da bi zmanjšali izpostavljenost prebivalcev onesnaženemu zraku bo nadgrajen sistem za spremljanje, napovedovanje in obveščanja o kakovosti zraka. Ker lahko tudi posameznik s svojimi navadami prispeva k izboljšanju zraka, bo organizirano seznanjanje širše javnosti o stanju kakovosti zraka, vzrokih onesnaženosti in vplivih na zdravje ljudi (Kazalniki ARSO: www.kazalci.arso.gov.si). Dostop do osveženih, točnih podatkov o kakovosti zraka na spletni strani ARSO na uporabniku prijazen način. ARSO je nosilec za spremljanje in napovedovanje kakovosti zraka, NIJZ je sodelujoči pri priporočilih o ravnanju v primeru povišane onesnaženosti zraka.	Vzpostavljeno obveščanje za ranljive skupine prebivalstva. Vzpostavljen sistem napovedovanja onesnaženosti zraka in pripravljene zdravstvene smernice za čezmerno onesnaženost zraka.	35
	Nadgradnja sistema za spremljanje onesnaženosti zraka, ugotavljanje vzrokov čezmernih obremenitev in analizo učinkov ukrepov za izboljšanje – projekt Sinica.	MOP - ARSO	2015– 2020	Projekt je uvrščen v operativni program kohezijskih sredstev za naslednjo finančno perspektivo. Namen in cilji projekta: omogočal bo ustrezno poročanje o izpustih, ravneh onesnaženosti in vzrokih zanj ter o učinkih ukrepov za zmanjšanje onesnaženosti zraka Evropski komisiji, nudil odločevalcem strokovno podlago za pripravo in spremljanje izvajanja politik in ukrepov za izboljšanje kakovosti zraka skladno z zahtevami pravnega reda RS in EU, povečal možnosti za obravnavanje interakcij onesnaženosti zraka in podnebnih sprememb, omogočal ustrežnejšo obravnavo strateških okoljskih presoj, presoj vplivov na okolje in obratovalnih	Število merilnih mest število merjenih parametrov (npr. na PM 2,5).	36

Prednostni cilj 3: Preprečevanje bolezni z izboljšanjem kakovosti zraka zunaj in v zaprtih prostorih

REZULTATI	AKTIVNOSTI	NOSILEC in sodelujoči	LETO IZVEDBE	UTEMELJITEV	KAZALNIKI	Z. ŠT
				dovoljenj, zagotavljal obveščanje javnosti o onesnaženosti zraka in napoved ravni onesnaženosti v naslednjih dneh, služil kot podlaga za raziskave in študije o vplivih onesnaženega zraka na ljudi in okolje.		36
Medsektorske politike in pravila, ki bodo omogočali znatne spremembe pri znižanju onesnaženosti zraka v zaprtih prostorih vključno z radonom, spodbude in priložnosti, s katerimi bo državljanom zagotovljen dostop do trajnostnih, čistih in zdravih energetskih rešitev doma in na javnih mestih.	Analiza stanja izpostavljenosti radonu na nacionalni ravni in izvedba ustreznih ukrepov za zmanjšanje tveganja, prednostno za VIZ.	MZ - URSVS, MOP, MDDSZ	2015	Dolgoročni načrt je priprava atlasa radona za Slovenijo. Skladno z vsebino prenovljene direktive EURATOM o osnovnih varnostnih standardih na področju varstva pred sevanji po glede na predlagano znižanje mejnih vrednosti koncentracij radona v prostorih pripraviti usmeritve za izvajanje ustreznih ukrepov	Pripravljen program sistematičnega pregledovanja okolja za naslednje obdobje po letu 2015.	37
	Priprava in uveljavitev Priporočil o dopustnih koncentracijah posameznih onesnaževal v prostorih, kjer otroci preživljajo večji del dneva (VIZ in, javne ustanove). Izvajanje meritev koncentracije radona v VIZ in drugih javnih ustanovah. Ozaveščanje in ukrepi za ustrezno energetsko sanacijo stavb, posebno v VIZ, da ne bo povečano tveganje zaradi radona.	MZ - NIJZ, URSVS , lokalna skupnost	2015– 2020	Skladno s Programom sistematičnega pregledovanja delovnega in bivalnega okolja ter ozaveščanja prebivalstva o ukrepih za zmanjšanje izpostavljenosti zaradi prisotnosti naravnih virov sevanj (Uradni list RS, št. 17/2006) se bo merila koncentracija radona v vzgojno-izobraževalnih ustanovah in javnih ustanovah. Meritve v energetsko saniranih stavbah, ki niso izvedene v skladu z najnovejšimi spoznanji in meritve za ugotavljanje vira onesnaženja zraka z radonom v prostoru kažejo povišane koncentracije radona. Preprečevanje povišanih koncentracij radona v prostorih je najučinkovitejše in najcenejše pri novogradnjah z uporabo pravilnih materialov in načinov gradnje.	Število osnovnih meritev koncentracij radona letno in število meritev s katerimi se išče vir radona v prostoru. Število ozaveščanj prebivalstva o radonu. Število osnovnih meritev koncentracij radona letno. Meritve, opravljene v vseh objektih, ki se sanirajo, tudi z javnimi sredstvi.	38
	Izvajanje sanacijskih posegov na že obstoječih stavbah, kjer je vrednost radona presežena: tampon do talnih in stenskih razpok, ustrezno prezračevanje prostorov.	MZ - URSVS, MIZŠ, lokalna skupnost	2015– 2020	V stavbah, kjer bo ugotovljena povišana koncentracija radona, je treba ustrezno ukrepati za njeno zmanjšanje. Ukrepi so lahko enostavni, na primer prezračevanje, ali celoviti, ki vključujejo gradbene posege.	Delež saniranih stavb, glede na ugotovljeno potrebo po sanaciji.	39

Prednostni cilj 3: Preprečevanje bolezni z izboljšanjem kakovosti zraka zunaj in v zaprtih prostorih

REZULTATI	AKTIVNOSTI	NOSILEC in sodelujoči	LETO IZVEDBE	UTEMELJITEV	KAZALNIKI	Z. ŠT
	Priprava/sprememba zakonodaje za uporabo varnih materialov in načinov gradnje v novogradnjah in obnovah, ki vplivajo na kakovost zraka v notranjih javnih prostorih.	MOP MGRT, MZI, MZ - NIJZ, lokalna skupnost	2016-2019	Vgradnja kontaminiranih materialov (pesek z vsebnostjo svinca) lahko povzroča nevarnost za zdravje.	Sprejeti predpisi. Uporaba materialov in načinov gradnje, ki preprečujejo povišane koncentracije radona v prostorih.	40
Izvajanje smernic SZO o kakovosti zraka v zaprtih prostorih. Vsakemu otroku zagotovljeno v zaprtih prostorih zdravo okolje, v vzgojno-izobraževalnih ustanovah in javnih rekreacijskih centrih.	Izobraževanje zdravstvenih delavcev in zaposlenih v VIZ o načinih zmanjšanja izpostavljenosti otrok onesnaženemu zraku v zaprtih prostorih (onesnaževalom, ki nastajajo pri pripravi hrane, ogrevanju prostorov, alergenom, cigaretnemu dimu).	MZ - NIJZ, MIZŠ	2015-2020	Preliminarne meritve kakovosti zraka v razredih kažejo, da vrednosti CO ₂ ob koncu pouka presegajo priporočene vrednosti. Zato je treba zagotoviti ustrezno kakovost zraka v notranjih prostorih, s prioriteto na zagotavljanju naravnega prezračevanja, skladno s Pravilnikom o prezračevanju in klimatizaciji stavb (uradni list RS, št. 42/2002) in Pravilnikom o učinkoviti rabi energije v stavbah (RURES, Uradni list RS, št. 52/2010). Posledično je treba pri načrtovanju gradnje šol in vrtcev, oziroma pri ugotavljanju ustreznosti obstoječih prostorov, posvetiti posebno pozornost zračnemu volumnu prostorov v odvisnosti od predvidene zmogljivosti prostorov.	Nabor in št. promocijskega gradiva in drugih orodij za ozaveščanje zdravstvenih delavcev in zaposlenih v VIZ.	41

Prednostni cilj 4: Preprečevanje bolezni zaradi kemičnih, bioloških in fizikalnih dejavnikov tveganj

REZULTATI	AKTIVNOSTI	NOSILEC in sodelujoči	LETO IZVEDBE	UTEMELJITEV	KAZALNIKI	Z. ŠT.
Zaščita pred prepoznanimi tveganji za izpostavljenost karcinogenom, mutagenom in snovem, ki negativno vplivajo na reprodukcijo, vključno z ultravijoličnim sevanjem, azbestom in motilci hormonskega ravnovesja z osredotočanjem na nosečnice in doječe matere.	Priprava predlogov za harmonizirano razvrstitev snovi za kemikalije, ki so posebno nevarne za otroke in mladostnike.	MZ - URSK, NIJZ	2015– 2020	Identifikacija nevarnih snovi, ki imajo rakotvorne, mutagene in negativno/strupeno vplivajo na razmnoževanje (carcinogenic, mutagenic, reprotoxic – CMR) in ki povzročajo posebno zaskrbljenost (Substances of Very High Concern – SVHC), kot podlaga za nadaljnje ukrepe za njihovo obvladovanje.	Število razvrščenih snovi na predlog Slovenije.	42
	Koordinacija in izvajanje humanega biomonitoringa v RS, analiza podatkov in informiranje javnosti. Nadgradnja biomonitoringa glede na možne učinke kemikalij, na otroke in mladostnike. Vzpostavitev enotne podatkovne zbirke biomonitoringa kot podlage za ukrepe za izboljšanje javnega zdravja.	URSK, MZ - NIJZ	2015– 2020	Pridobitev neposrednih podatkov o izpostavljenosti slovenske populacije izbranim nevarnim kemikalijam kot podlaga za vzpostavljane nacionalnih/lokalnih politik za obvladovanje tveganj. NIJZ analizira in interpretira podatke.	Delež statistično relevantne geografske in populacijske pokritosti Slovenije z vzorčenjem. Število relevantnih okoljskih in zdravstvenih parametrov, vključenih v vzorčenje in analize	43
	Priprava ukrepov za zmanjšanje "novih tveganj", ki ga povzročajo specifične skupine kemikalij (vključno z motilci endokrinega sistema in nanomateriali) na EU in nacionalni ravni (predlogi za avtorizacijo in omejitve ter prepovedi).	URSK, MZ - NIJZ	2015– 2020	Nova, neprepoznana in neobvladana tveganja povzročajo znaten delež obremenitev za zdravje in okolje; vzpostavitev učinkovitih ukrepov za njihovo prepoznavanje in obvladovanje zahteva nadnacionalni pristop zaradi globalnosti in kompleksnosti.	Število raziskav/objav na tem področju.	44
	Spremljanje uporabe kemikalij v kozmetičnih izdelkih, igračah in izdelkih splošne rabe, priprava predlogov ukrepov za obvladovanje tveganj (tetovaže, ipd.).	URSK, MZ - NIJZ	2015– 2020	Zelo razširjene skupine proizvodov, uporaba zlasti pri mladih; specifična izpostavljenost. Kot kažejo podatki RAPEX, so lahko igrače vir tveganja za zdravje otrok zaradi različnih kemijskih, mikrobioloških in fizikalnih dejavnikov.	Sprejeti predpisi na tem področju. Rezultati nadzora.	45

Prednostni cilj 4: Preprečevanje bolezni zaradi kemičnih, bioloških in fizikalnih dejavnikov tveganj

REZULTATI	AKTIVNOSTI	NOSILEC in sodelujoči	LETO IZVEDBE	UTEMELJITEV	KAZALNIKI	Z. ŠT.
	Toksikovigilanca – vzpostavitev nacionalne točke in sistematičnega spremljanja (monitoring) posledic rabe nevarnih kemikalij in doktrine vključitve okoljske anamneze.	MZ - NIJZ, URSK, UKCLJ - CZ	2018–2019	Osnova za vzpostavitev sistema spremljanja in ovrednotenja vrste in obsega problematike izpostavljenosti, učinkov na zdravje in tveganj za zdravje.	Vzpostavljena skupina za spremljanje škodljivih učinkov kemikalij. Izdelan deset-letni trend izpostavljenost svincu in vzpostavljeni ukrepi za izboljšanje stanja.	46
	Ozaveščanje in izobraževanje otrok in staršev, zdravstvenih delavcev in zaposlenih v VIZ o ravnanju in shranjevanju kemikalij, biocidnih proizvodov in fitofarmacevtskih sredstev, o načinih zmanjšanja izpostavljenosti otrok nanodelcem ter o nevarnostih za zdravje.	URSK, MIZŠ, MDDSZ, UKCLJ - CZ, ZRSŠ, zainteresirane NVO - vsebinske mreže NVO za zdravje in okolje	2015–2020	Statistike UKCLJ - CZ kažejo, da tveganje za izpostavljenost in zastrupitve obstaja, povečuje se število kemikalij, vse več je novih kemikalij, itd. Za doseg visoke varnosti na področju rabe kemikalij je potrebno ozaveščanje vseh prebivalcev in strokovne javnosti.	Spremljanje dinamike izpostavljenosti/zastrupitev s kemikalijami. Nabor in število promocijskega gradiva in drugih orodij za ozaveščanje.	47
	Pospeševanje varnega odstranjevanja azbestnih streh v skladu s predpisi prek ozaveščanja.	MZ - NIJZ, KIMDPŠ, MOP, Ekosklad, MIŽŠ,	2015–2020	Ne glede na vse veljavne predpise, še vedno obstaja precejšnja nevarnost zaradi izpostavljenosti azbestu predvsem zaradi velikih količin azbesta, ki so bile v preteklosti vgrajene v stavbe.	Št. izobraževanj za ciljne skupine. Dopolnitev nacionalnih smernic za azbest, 1999. Brezplačno odlaganje azbestnih odpadkov na vseh odlagališčih in subvencionirano odstranjevanje nevarnih azbestnih odpadkov.	48

Prednostni cilj 4: Preprečevanje bolezni zaradi kemičnih, bioloških in fizikalnih dejavnikov tveganj

REZULTATI	AKTIVNOSTI	NOSILEC in sodelujoči	LETO IZVEDBE	UTEMELJITEV	KAZALNIK	Z. ŠT.
	Zagotovitev sistemske spodbude za varno odstranitev nevarnih materialov (azbest, svinec) iz okolja, ki lahko ob nepredvidenih dogodkih (vremenske ujme ali druge nesreče) povzročijo kontaminacijo okolja.	MOP, Ekosklad, MIŽŠ, MDDSZ	2015– 2020	Predpisi sicer obstajajo, a strošek pravilnega odlaganja ne spodbuja k pravilnemu odlaganju, zato bi bilo treba poskrbeti za finančne spodbude in ozaveščanje.	Pravna podlaga za sistemske spodbude.	49
	Stalno ozaveščanje prebivalstva, s poudarkom na predšolskih otrocih in njihovih starših, šolarjih ter dijakih, glede škodljivih učinkov ultravijoličnih žarkov in o načinih pravilne zaščite in ukrepi za zaščito oseb, predvsem oseb mlajših od 18 let, pred umetnimi viri ultravijoličnih žarkov.	MZ - URSVS, NIJZ, ZSD, ZRSŠ	2015– 2020	Za ustavitev trenda naraščanja kožnega raka in še zlasti malignoma v Sloveniji je treba med celotnim prebivalstvom doseči spremembo odnosa do namernega izpostavljanja sončnim žarkom. Pravilnik o minimalnih sanitarno zdravstvenih pogojih za opravljanje dejavnosti higienske nege in drugih podobnih dejavnosti (Uradni list RS, št. 104/2009) že odsvetuje uporabo solarijev za osebe mlajše od 18 let, doseči pa želimo prepoved uporabe solarijev za mlajše od 18 let (to že imajo nekatere države EU).	Trend uporabe solarijev. Učna orodja in izobraževanje za vzgojitelje in učitelje za vzgojno-izobraževalne ustanove. Predpis o prepovedi uporabe solarijev za mlajše od 18 let.	50
Zmanjševanje onesnaženosti okolja zaradi starih bremen.	Oprelitev degradiranih območij in vzpostavitev sanacijskih programov oz. izvajanje drugih ukrepov za preprečevanje nadaljnjega onesnaževanja in varovanje zdravja tamkajšnjega prebivalstva z vključitvijo lokalnih skupnosti, povzročiteljev industrijskega onesnaženja, kmetijskega resorja in drugih pristojnih ministrstev.	MOP, lokalna skupnost, MZ - NIJZ, ARSO	2018– 2020	Izpusti nevarnih snovi iz lokalnih virov lahko vplivajo na kakovost tal in vode, predvsem na podtalnico in s tem na kakovost pitne vode. Upravljanje degradiranih in čezmerno onesnaženih območij je namenjeno ocenjevanju škodljivih učinkov na zdravje ljudi in ekosisteme ter sprejetju in izvajanju ukrepov za izboljšanje stanja okolja v skladu z veljavno zakonodajo. V Sloveniji je kot degradirano območje z odlokom razglašeno območje zgornje Mežiške doline zaradi čezmerne obremenjenosti s svincem, ki je posledica pretekle industrijske dejavnosti. Podobne ukrepe (odloke) je treba sprejeti tudi na drugih obremenjenih območjih (Celje idr.).	Pripravljeni in sprejeti predpisi za sanacijo. Pripravljeni in uveljavljeni progami za varovanje zdravja prebivalstva, ki bivajo na čezmerno onesnaženih območjih.	51

Prednostni cilj 4: Preprečevanje bolezni zaradi kemičnih, bioloških in fizikalnih dejavnikov tveganj

REZULTATI	AKTIVNOSTI	NOSILEC in sodelujoči	LETO IZVEDBE	UTEMELJITEV	KAZALNIKI	Z. ŠT.
Zmanjšana izpostavljenost prebivalcev hrupu iz prometa in industrije zlasti v bivalnem okolju, vzgojno-izobraževalnih ustanovah in javnih rekreacijskih centrih.	Ozaveščanje otrok in mladine, staršev, učiteljev in vzgojiteljev o škodljivih učinkih zvoka, tudi izpostavljenosti čezmerni jakosti zvoka zaradi uporabe prenosnih predvajalnikov glasbe in ozaveščanje splošne javnosti o rešitvah za zmanjševanje hrupa in načinih obvladovanja hrupa ter zaščite pred njim.	MZ - NIJZ, ZRSŠ, zainteresirane NVO - vsebinske mreže NVO za zdravje in okolje	2015–2020	Bivalno okolje, kjer stalni hrup presega 55 dBA, pomeni povečano tveganje za pojav bolezni srca in ožilja. Hrupno okolje v vzgojno-izobraževalnem okolju zmanjša kakovost razumevanja branega besedila in zmožnost reševanja zahtevnih nalog ter tudi sicer vpliva na počutje in delo otrok. Poslušanje glasbe po prenosnih predvajalnikih glasbe je ena od možnih nevarnosti za povečano naglušnost med mladimi. Za zmanjševanje hrupa v okolju smo odgovorni vsi in vsak lahko prispeva k zmanjšanju vznemirjenosti in motenj spanja, ki jih naše hrupne dejavnosti povzročajo. Treba je poznati tudi možnosti za zaščito pred hrupom in zmanjšanje negativnih posledic na naše zdravje in počutje.	Število izvedenih akcij, vsebine na spletni strani, gradiva, število mladostnikov, ki so aktivno sodelovali pri naših akcijah.	52
	Vključitev ukrepov za zmanjševanje izpostavljenosti hrupu pri izdelavi urbanističnega in infrastrukturnega načrta in ustrezno zvočno izolacijo, predvsem VIZ.	MOP - ARSO, MZI, lokalna skupnost, MIZŠ, MZ - NIJZ, ZRSŠ	2015–2020	Pri načrtovanju posegov v okolje je potrebna večja pozornost, da so območja varstva pred hrupom določena tako, da ne prihaja do konfliktnih situacij in potrebe po omilitvenih ukrepih. Pri VIZ naj se zagotovi mirno okolje, ki zagotavlja dobre pogoje za učenje in delo.	Število VIZ, ki so v območju čezmernega hrupa.	53
	Spremljanje hrupa in izpostavljenosti otrok v VIZ, kjer je bilo ugotovljeno, da je stavba v hrupnem okolju zaradi cestnega prometa.	MOP, MZI, lokalna skupnost, MIZS, ZRSŠ, DARS	2016–2017	Izdelani kazalniki okolja, ki obravnavajo hrup v okolici VIZ, naj se uvrstijo med prednostne naloge v sklopu Operativnega programa varstva pred hrupom, ki bo podlaga za izvedbo omilitvenih ukrepov in torej posredno zmanjšanje hrupa tudi v notranjosti obravnavanih stavb. Zaščita pred hrupom je pravno urejena za VIZ (Navodila za graditev OŠ v RS). Za vrtce velja tudi Pravilnik o normativih in minimalnih tehničnih pogojih za prostor in opremo vrtca, ki določa, da je priporočena naravna osenčenost igrišča z zazelenitvijo, v bližini stavbe morajo biti vrt, otroško igrišče, gozd ali park (Do njih mora voditi varna pot.). Lokalne skupnosti morajo pri prostorskem načrtovanju VIZ upoštevati predpise in priporočila, ki predvidevajo tudi rekreacijske površine, itd.	Število VIZ, kjer so bile izvedene meritve hrupa in predlagani ukrepi.	54

Prednostni cilj 4: Preprečevanje bolezni zaradi kemičnih, bioloških in fizikalnih dejavnikov tveganj						
REZULTATI	AKTIVNOSTI	NOSILEC in sodelujoči	LETO IZVEDBE	UTEMELJITEV	KAZALNIK	Z. ŠT.
	Prenos dobre prakse za izboljšanje akustičnega okolja v VIZ.	Lokalna skupnost, MIZŠ, MOP, MZ - NIJZ	2015– 2020	Poleg hrupa iz okolja je v VIZ prisoten tudi hrup zaradi dejavnosti otrok oziroma učencev. Sanacija starih stavb je potrebna v okolju, kjer je v prostorih ugotovljen neprimeren odmevni čas.	Število VIZ, kjer so bile izvedene meritve hrupa in predlagani ukrepi.	55
Izvajanje Strategije prehoda Slovenije v nizkoogljično družbo do leta 2050 skladno z zavezami Parnske deklaracije na področju podnebnih sprememb.	Ozaveščanje in ukrepi za preprečevanje negativnih vplivov podnebnih sprememb na zdravje.	MZ - NIJZ, MOP, MZI	2015– 2020	Leta 2014 je bila ustanovljena medresorska delovna skupina za podnebne spremembe, da pripravi dokumente na področju prilagajanja, ocene tveganj in akcijski načrt za podnebne spremembe. Osnutek dokumenta o oceni tveganja in prepoznavanju priložnosti, ki jih prinašajo podnebne spremembe za Slovenijo, je pripravljen. Slovenija je začela z oceno tveganja, ki vključuje segment Zdravje ljudi.	Dokumenti o blažitvi in prilagajanju podnebnim spremembam, v katerih je upoštevan tudi vpliv na zdravje ljudi (predloga strategije prostorskega razvoja in razvoja Slovenije).	56

Kratice

ARSO – Agencija Republike Slovenije za okolje
AVP – Agencija za varnost v prometu
DARS – Družba za avtoceste v Republiki Sloveniji d. d.
ECSA – Evropska zveza za varnost otrok (European Child Safety Alliance)
IRSOP – Inšpektorat Republike Slovenije za okolje in prostor
JAZMP – Javna agencija za zdravila in medicinske pripomočke
KV – Kemijska varnost
MDDSZ – Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti
KIMDPŠ – Klinični inštitut za medicino dela, prometa in športa
LZ – Lekarniška zbornica Slovenije
MGRT – Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo
MIZŠ – Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport
MJU – Ministrstvo za javno upravo
MK – Ministrstvo za kulturo
MKGP – Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
MOP – Ministrstvo za okolje in prostor
MORS – Ministrstvo za obrambo
MNZ – Ministrstvo za notranje zadeve
MZ – Ministrstvo za zdravje
MZI – Ministrstvo za infrastrukturo
NIJZ – Nacionalni inštitut za javno zdravje
NLZOH – Nacionalni laboratorij za zdravje, okolje in hrano
NPVCP – Nacionalni program varnosti cestnega prometa 2013-2022
SZO – Svetovna zdravstvena organizacija
TIRS – Tržni inšpektorat Republike Slovenije
UKCLJ – CZ - Univerzitetni Klinični center Ljubljana, Center za zastupitve
UN – Urad Vlade Republike Slovenije za narodnosti
URSK – Urad Republike Slovenije za kemikalije
URSVS – Uprava RS za varstvo pred sevanji
UVHVVR – Uprava RS za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin
VIZ – Vzgojno-izobraževalni zavodi
ZIRS – Zdravstveni inšpektorat Republike Slovenije
ZRSŠ – Zavod Republike Slovenije za šolstvo
ZSD – Združenje slovenskih dermatologov

ⁱ Vsi nosilci aktivnosti so označeni poudarjeno (kreпки tisk).